

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 26. martā¹

Lieta C-67/14

Jobcenter Berlin Neukölln
pret
Nazifa Alimanovic ,
Sonita Alimanovic ,
Valentina Alimanovic ,
Valentino Alimanovic

(Bundessozialgericht (Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Regula (EK) Nr. 883/2004 — Direktīva 2004/38/EK — Savienības pilsonība — Vienlīdzīga attieksme — Savienības pilsoņi, kas uzturas citas dalībvalsts teritorijā un kam vairs nav darba ņēmēja statusa — Dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēta šo personu izslēgšana no īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu saņēmēju loka

I – Ievads

1. Ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu būtībā ir uzdots jautājums par to, vai dalībvalsts no īpašu no iemaksām neatkarīgu pabalstu saņēmēju loka Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas [sociālā nodrošinājuma] sistēmu koordinēšanu², kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2010. gada 9. decembra Regulu (ES) Nr. 1244/2010³ (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 883/2004”), izpratnē var izslēgt citu dalībvalstu pilsoņus, kuri nav vai arī vairs nav ekonomiski aktīvi un ir trūcīgi.

2. Problēma, no cilvēciskā un juridiskā viedokļa raugoties, ir sarežģīta. Tāpēc Tiesai vienlaikus noteikti būs jālemj par Savienības tiesībās tās pilsoņiem piešķirto aizsardzību, par viņu finanšu situāciju, par viņu cieņu un pašreizējo pamattiesību uz brīvu pārvietošanos, kas ir Eiropas veidošanas pamatprincips, piemērojamību.

3. Tāpēc Tiesai atkal būs jāaplūko saikne starp Regulu Nr. 883/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK⁴.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — OV L 166, 1. lpp., un labojums – OV 2004, L 200, 1. lpp.

3 — OV L 338, 35. lpp.

4 — OV L 158, 77. lpp., un labojumi – OV 2004, L 229, 35. lpp., un OV 2005, L 197, 34. lpp.

4. Pirmo atbildes elementu uz šiem jautājumiem Tiesa nesēn sniedza spriedumā *Dano*⁵. Eiropas plašsaziņas līdzekļos Tiesas spriedumam pievērsta neparasti lielā uzmanība, kā arī dažādas tā politiskās interpretācijas liecina par šī temata svarīgumu un jutīgumu.

5. Pēc šī sprieduma pasludināšanas ir skaidrs, ka dalībvalstis var (tomēr tām nav pienākuma) atteikt piešķirt sociālās palīdzības pabalstus Savienības pilsoņiem, kuri ierodas to teritorijā bez vēlmes atrast darbu un bez iespējas nodrošināt iztiku ar saviem līdzekļiem.

6. Tomēr, lai arī princips ir skaidrs, tā kā jautājums par tā piemērošanu var rasties ļoti dažādās faktiskās situācijās, ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai ir dota iespēja sniegt precizējumus par vienu no tām.

7. Runa ir par gadījumu, kad Savienības pilsonis, kas nav uzņemšanas dalībvalsts pilsonis un kas šīs valsts teritorijā ir strādājis mazāk nekā gadu, uzņemšanas valstij lūdz piešķirt viņam iztikas minimuma pabalstu.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Līgums par Eiropas Savienības darbību

8. LESD 18. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka, “piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ”.

9. LESD 20. pantā ir precizēts, ka ir izveidota Savienības pilsonība un ka ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis. Saskaņā ar šā panta 2. punktu Savienības pilsoņiem “ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstu teritorijā”. Saskaņā ar LESD 20. panta 2. punkta otro daļu šīs tiesības tiek īstenotas “saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, ko nosaka Līgumos un ar to īstenošanai paredzētajiem pasākumiem”.

10. Ar LESD 45. pantu it īpaši ir nodrošināta darba ņēmēju pārvietošanās brīvība Eiropas Savienībā. Saskaņā ar šī panta 2. punktu šī pārvietošanās brīvība “nozīmē to, ka likvidē jebkādu dalībvalstu darba ņēmēju diskrimināciju pilsonības dēļ attiecībā uz nodarbinātību, darba samaksu un citiem darba un nodarbinātības nosacījumiem”.

2) Regula Nr. 883/2004

11. Regulas Nr. 883/2004 materiālā piemērošanas joma tās 3. pantā ir aprakstīta šādi:

“1. Šī regula attiecas uz visiem tiesību aktiem, kuri skar šādas sociālā nodrošinājuma jomas:

[..]

h) bezdarbnieka pabalsti;

[..]

5 — C-333/13, EU:C:2014:2358.

2. Ja XI pielikumā nav noteikts citādi, šī regula attiecas uz vispārīgām un īpašām sociālās nodrošināšanas shēmām neatkarīgi no tā, vai tās ir balstītas uz iemaksām vai n[ē], un shēmām, kas saistītas ar darba devēja vai kuģa īpašnieka pienākumiem.

3. Šī regula attiecas arī uz īpašiem naudas pabalstiem, kas nav balstīti uz iemaksām un uz kuriem attiecas 70. pants.

[..]

5. Šo regulu nepiemēro:

a) sociālai un medicīniskai palīdzībai;

[..].”

12. Šās regulas 4. pantā “Vienlīdzīga attieksme” ir noteikts:

“Ja šajā regulā nav noteikts citādi, personām, uz ko attiecas šī regula, pienākas tādi paši pabalsti un ir tādi paši pienākumi kā tie, ko kādas dalībvalsts tiesību paredz akti tās piederīgajiem.”

13. Regulas Nr. 883/2004 III sadaļas 9. nodaļa attiecas uz “īpašiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem”. Tā sastāv tikai no viena – 70. panta “Vispārīgi noteikumi”, kurā ir paredzēts:

“1. Šo pantu piemēro īpašiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem, ko nodrošina saskaņā ar tiesību aktiem, kuriem aptvertā personu loka, mērķu un/vai tiesību nosacījumu dēļ ir gan 3. panta 1. punktā minēto sociālā nodrošinājuma tiesību aktu, gan sociālās palīdzības īpašības.

2. Šajā nodaļā “īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti” ir tie, kas:

a) ir paredzēti, lai nodrošinātu vai nu:

i) papildu nodrošinājumu, aizvietojušu nodrošinājumu vai palīgnodrošinājumu pret riskiem, uz kuriem attiecas 3. panta 1. punktā minētās sociālā nodrošinājuma jomas[..] un kas garantē attiecīgajām personām ienākumus iztikas minimumam, ņemot vērā ekonomikas un sociālo stāvokli attiecīgajā dalībvalstī; vai

ii) tikai tādu īpašu aizsardzību invalīdiem, kura cieši saistīta ar minētās personas sociālo vidi attiecīgajā dalībvalstī,

un

b) ja finansējums tiek gūts tikai no to obligāto nodokļu uzlikšanas, kuri paredzēti, lai segtu vispārējus publiskā sektora izdevumus, un ja pabalstu nodrošināšanas un aprēķina nosacījumi nav atkarīgi no jebkādas iemaksas attiecībā uz saņēmēju. Tomēr pabalstus, ko nodrošina kā piemaksu no iemaksām atkarīgam pabalstam, viena šā iemesla dēļ neuzskata par pabalstiem, kas ir atkarīgi no iemaksām,

un

c) ir minēti X pielikumā.

3. Šās regulas 7. pantu un citas šās sadaļas nodaļas nepiemēro pabalstiem, kas minēti šā panta 2. punktā.

4. Pabalstus, kas minēti 2. punktā, sniedz tikai dalībvalstīs, kur dzīvo attiecīgās personas, saskaņā ar to tiesību aktiem. Šos pabalstus sniedz dzīvesvietas iestāde par saviem līdzekļiem.”

14. Regulas Nr. 883/2004 X pielikuma “Īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti” sadaļā “Vācija” ir sniegts šāds precizējums:

“[..]

- b) pabalsti, lai saskaņā ar pamatnoteikumiem segtu iztikas izmaksas darba meklētājiem, izņemot gadījumus, kad attiecībā uz šiem pabalstiem nav ievērotas prasības, kas noteiktas saistībā ar pagaidu piemaksas piešķiršanu pēc bezdarbnieka pabalsta saņemšanas (Sociālā kodeksa II grāmatas 24. panta 1. punkts).”

3) Direktīva 2004/38

15. Direktīvas 2004/38 preambulas 10., 16. un 21. apsvērumā ir paredzēts šādi:

“(10) Personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, uzturēšanās sākumposmā tomēr nebūtu jāklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Tādēļ Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības uzturēties uz laiku, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, būtu jāpakļauj nosacījumiem.

[..]

(16) Kamēr vien personas, kam ir uzturēšanās tiesības, nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, tās nebūtu jāizraida. Tādēļ sociālās palīdzības sistēmas izmantošana nedrīkst būt priekšnoteikums tūlītējai izraidīšanai. Lai noteiktu, vai sociālās palīdzības saņēmējs [nav] kļuvis par pārmērīgu slogu sociālās palīdzības sistēmai, un liktu viņu izraidīt, uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpārbauda, vai konkrēto gadījumu ir izraisījušas pagaidu grūtības, un būtu jāņem vērā uzturēšanās ilgums, personiskie apstākļi un piešķirtā atbalsta summa. Izraidīšanu nekādā ziņā nedrīkstētu piemērot darba ņēmējiem, pašnodarbinātām personām vai darba meklētājiem, kas atbilst Tiesas definīcijai, izņemot gadījumus, kad tas notiek sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ.

[..]

(21) Tomēr uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpatur tiesības lemt, vai tā piešķirs sociālo palīdzību Savienības pilsoņiem, kas nav nedz darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, nedz arī saglabā šo statusu, vai viņu ģimenes locekļiem pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai ilgākā laikposmā attiecībā uz darba meklētājiem, vai līdzekļus studijām, tostarp arodapmācībai, pirms tās vēl [nav] ieguvušas pastāvīg[ā]s uzturēšanās tiesības.”

16. Direktīvas 2004/38 6. panta “Tiesības uzturēties uz laiku līdz trim mēnešiem” 1. punktā ir paredzēts šādi:

“Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā uz laiku līdz trim mēnešiem, neizvirzot viņiem nosacījumus vai formalitāšu ievērošanu, izņemot prasību, ka viņiem jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei.”

17. Direktīvas 2004/38 7. pantā “Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus” ir noteikts:

“1. Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

- a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī
- b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

[..]

3. Šā panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē Savienības pilsonis, kas vairs nav darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona, saglabā darba ņēmēja vai pašnodarbinātas personas statusu šādos apstākļos:

[..]

- b) viņš/viņa ir pienācīgi reģistrēts(-a) kā piespiedu bezdarbnieks, bet iepriekš ir bijis(-usi) nodarbināts(-a) ilgāk nekā vienu gadu, turklāt ir reģistrējies(-usies) attiecīgajā nodarbinātības dienestā kā darba meklētājs;
- c) viņš/viņa ir pienācīgi reģistrēts(-a) kā piespiedu bezdarbnieks pēc tam, kad ir beidzies viņa/viņas darba līgums uz noteiktu laiku, kas ir bijis mazāk nekā gads, vai ja viņš/viņa ir kļuvis par piespiedu bezdarbnieku pirmo divpadsmit mēnešu laikā un ir reģistrējies(-usies) attiecīgajā nodarbinātības dienestā kā darba meklētājs;

[..].”

18. Direktīvas 2004/38 14. pants attiecas uz “uzturēšanās tiesību saglabāšanu”. Saskaņā ar šo tiesību normu:

“1. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir 6. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības, kamēr viņi nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.

[..]

3. Ja Savienības pilsonis vai viņa/viņas ģimenes locekļi izmanto uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu, tas nav priekšnoteikums tūlītējai viņa/viņas izraidīšanai.

4. Atkāpjoties no 1. un 2. punkta un neskarot VI nodaļas noteikumus, Savienības pilsoņus vai viņu ģimenes locekļus nekādā gadījumā nedrīkst izraidīt, ja:

- a) Savienības pilsoņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas vai
- b) Savienības pilsoņi ir ieceļojuši uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, lai meklētu darbu. Šādā gadījumā Savienības pilsoņus un viņu ģimenes locekļus nedrīkst izraidīt, kamēr Savienības pilsoņi un viņi pierādīt, ka viņi turpina meklēt darbu un ka viņiem ir reālas izredzes tikt pieņemtiem darbā.”

19. Visbeidzot, minētās direktīvas 24. pantā “Vienlīdzīga attieksme” ir noteikts:

“1. Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecinās arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīg[ā]s uzturēšanās tiesības.

2. Atkāpjoties no 1. punkta noteikumiem, uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laik[a] posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīg[ā]s uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi.”

B – Vācijas tiesības

1) Sociālais kodekss

20. Sociālā kodeksa I grāmatas (*Sozialgesetzbuch Erstes Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB I*”) 19.a panta 1. punktā ir norādīti divi pamata nodrošinājuma pabalstu veidi darba meklētājiem:

“1. Saskaņā ar tiesībām uz pamata sociālo aizsardzību darba meklētāji var pieprasīt:

- 1) pabalstus, lai iekārtotos darbā,
- 2) pabalstus, lai nodrošinātu iztikas minimumu.

[..]”

21. Sociālā kodeksa II grāmatas (*Sozialgesetzbuch Zweites Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB II*”) 1. panta “Pamata nodrošinājums darba meklētājiem – uzdevums un mērķis” 1. un 3. punktā ir noteikts:

“1. Pamata nodrošinājuma [“*Grundsicherung*”] darba meklētājiem mērķis ir ļaut tā saņēmējiem dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi.

[..]

3. Pamata nodrošinājums darba meklētājiem ietver pabalstus,

- 1) lai izbeigtu vai samazinātu trūkumu, it īpaši palīdzot iekārtoties darbā, un
- 2) lai nodrošinātu iztikas minimumu.”

22. *SGB II* 7. pantā “Saņēmēji” ir noteikts:

“1. Šajā daļā minētie pabalsti ir paredzēti personām, kuras

- 1) ir sasniegušas 15 gadu vecumu un vēl nav sasniegušas maksimālo 7.a pantā minēto vecumu,
- 2) ir darbaspējīgas,

- 3) ir trūcīgas un
- 4) parasti dzīvo Vācijas Federatīvajā Republikā (darbspējīgi pabalstu saņēmēji).

Pabalsti neattiecas uz

- (1) ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuri Vācijas Federatīvajā Republikā nav darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, kuriem nav tiesību brīvi pārvietoties saskaņā ar Likuma par Eiropas Savienības pilsoņu vispārējo pārvietošanās brīvību [*Freizügigkeitsgesetz/EU*, turpmāk tekstā – “*FreizügG/EU*”] 2. panta 3. punktu, un to ģimenes locekļiem pirmos trīs mēnešus to uzturēšanās laikā,
- (2) ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuru uzturēšanās tiesības izriet tikai no darba meklēšanas mērķa, un to ģimenes locekļiem,

[..]

1. punkta otro teikumu nepiemēro ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuri uzturas Vācijas Federatīvajā Republikā, pamatojoties uz uzturēšanas atļauju, kas tikusi izsniegta saskaņā ar Likuma par uzturēšanos 2. nodaļas 5. sadaļu. Noteikumi jautājumā par uzturēšanās tiesībām paliek nemainīgi.

[..]”

23. *SGB II* 8. pantā, kurā aplūkots jēdziens “darbspēja”, ir paredzēts:

“1. Darbspējīga ir ikviena persona, kura paredzamā nākotnē slimības vai invaliditātes dēļ spēj veikt algotu darbu vismaz trīs stundas dienā parastos darba tirgus apstākļos.

[..]”

24. *SGB II* 9. pantā ir noteikts:

“1. Par trūcīgu ir uzskatāma ikviena persona, kura sev nevar nodrošināt iztikai vai, pamatojoties uz vērā ņemamajiem ienākumiem vai īpašumu, to nevar nodrošināt pietiekami un vajadzīgo palīdzību nesaņem no citām personām, it īpaši no saviem ģimenes locekļiem vai citām sociālā nodrošinājuma iestādēm. [..]

[..]”

25. *SGB II* 14.–18.e pantā, kas ir iekļauti 3. nodaļas pirmajā sadaļā, ir aplūkoti pabalsti integrācijai darba tirgū.

26. *SGB II* 20. pantā ir izklāstīti papildu noteikumi par vajadzībām iztikas minimuma nodrošinājumam, *SGB II* 21. pantā – par papildu vajadzībām un *SGB II* 22. pantā – par mājokļa un apkures vajadzībām. Visbeidzot, *SGB II* 28.–30. pants attiecas uz pabalstiem izglītībai un dalībai.

27. Sociālā kodeksa XII grāmatas (*Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB XII*”) 1. pantā par sociālo palīdzību ir noteikts:

“Sociālās palīdzības mērķis ir tā saņēmējiem nodrošināt cilvēka dzīves cienīgus apstākļus. [..]”

28. *SGB II* 21. pantā ir paredzēts:

“Sociālie pabalsti, lai nodrošinātu iztikas minimumu personām, kuras ir pabalstu saņēmējas saskaņā ar II daļu, netiek piešķirti, ja tās ir darbspējīgas vai to ģimenes saišu dēļ. [..]”

2) *FreizügG/EU*

29. *FreizügG/EU* piemērošanas joma ir noteikta šā likuma 1. pantā:

“Šis likums reglamentē citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu (Savienības pilsoņu) un to ģimenes locekļu ieceļošanu un uzturēšanos.”

30. *FreizügG/EU* 2. pantā attiecībā uz ieceļošanu un uzturēšanos ir paredzēts, ka:

“1. Savienības pilsoņiem, kuriem ir tiesības uz pārvietošanās brīvību, un viņu ģimenes locekļiem ir tiesības ieceļot un uzturēties Vācijas teritorijā saskaņā ar šo likumu.

2. Atbilstoši Kopienų tiesībām tiesības uz brīvu pārvietošanos ir:

1) Savienības pilsoņiem, kuri kā darba ņēmēji vēlas uzturēties darba meklēšanas vai profesionālas izglītības nolūkos.

[..]

5) nenodarbinātiem Savienības pilsoņiem saskaņā ar 4. panta noteikumiem,

6) ģimenes locekļiem saskaņā ar 3. un 4. panta noteikumiem,

[..]

3. Netiek skartas darba ņēmēju un pašnodarbināto tiesības, kas paredzētas 1. punktā.

[..]

2) kompetentajā aģentūrā reģistrēts piespiedu bezdarbs vai pašnodarbinātības izbeigšana pēc vairāk nekā viena gada darbības no pašnodarbinātas personas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ,

[..]

1. punktā paredzētās tiesības saglabājas sešus mēnešus gadījumā, ja viņš(-a) pēc vairāk nekā viena gada nodarbinātības ir reģistrēts(-a) kompetentajā nodarbinātības aģentūrā kā piespiedu bezdarbnieks.

[..]”

31. *FreizügG/EU* 4. pantā attiecībā uz personām, kuras izmanto pārvietošanās brīvību un nav nodarbinātas, ir noteikts:

“Nenodarbinātiem Savienības pilsoņiem, viņus pavadošiem vai ar viņiem kopā ieceļojošiem ģimenes locekļiem ir tiesības saskaņā ar 2. panta 1. punktu, ja tiem ir pietiekama veselības apdrošināšana un pietiekami iztikas līdzekļi. Ja Savienības pilsonis federālajā teritorijā uzturas kā students, šādas tiesības ir tikai viņa laulātajam vai dzīvesbiedram un viņu bērniem, kuru iztika ir nodrošināta.”

3) Eiropas Sociālās un medicīniskās palīdzības konvencija

32. Eiropas Sociālās un medicīniskās palīdzības konvencijas (turpmāk tekstā – “Sociālās palīdzības konvencija”) 1. pantā ir paredzēts nediskriminācijas princips.

33. Tomēr atbilstoši Sociālās palīdzības konvencijas 16. panta b) punktam Vācijas valdība 2011. gada 19. decembrī izteica atrunu (turpmāk tekstā – “atruna”), saskaņā ar kuru “Vācijas Federatīvās Republikas valdība neuzņemas piešķirt Vācijas Sociālā nodrošinājuma kodeksa otrajā grāmatā – Pamata sociālais nodrošinājums darba meklētājiem, redakcijā, kas attiecīgi pašlaik ir spēkā, – paredzētos pabalstus pārējo nolīguma slēdzēju pilsoņiem tādā pašā veidā un ar tādiem pašiem nosacījumiem kā saviem pilsoņiem”.

III – Fakti pamatlietā

34. *N. Alimanovic* un viņas trīs bērni – *Sonita*, *Valentina* un *Valentino* – visi četri ir Zviedrijas pilsoņi. Visi trīs viņas bērni ir dzimuši Vācijā attiecīgi 1994., 1998. un 1999. gadā.

35. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka prasītāji pamatlietā esot izceļojuši no Vācijas teritorijas laikposmā no 1999. gada līdz 2010. gadam. Nenorādot izceļošanas brīdi, ne arī šīs prombūtnes pamatojumu, iesniedzējtiesa precizē, ka prasītāji pamatlietā “atkal” ir ieceļojuši Vācijā 2010. gada jūnijā.

36. Pēc šīs atgriešanās Vācijā prasītājiem pamatlietā 2010. gada 1. jūlijā tika izsniegts apliecinājums saskaņā ar *FreizügG/EU* 5. pantu. *N. Alimanovic* un viņas vecākā meita *Sonita*, būdamas darbspējīgas Vācijas tiesību aktu izpratnē, laikposmā no 2010. gada jūnija līdz 2011. gada maijam, proti, mazāk nekā gadu, bija nodarbinātas īslaicīgi vai pasākumu nodarbināšanas veicināšanai ietvaros.

37. Iesniedzējtiesa – *Bundessozialgericht* (Federālā Sociālo lietu tiesa, Vācija) precizē, ka laikposmā no 2011. gada 1. decembra līdz 2012. gada 31. maijam visi prasītāji pamatlietā saņēma arī *SGB II* paredzētos iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalstus. Pirmkārt, *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* saņēma iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalstu darbspējīgām personām (“Arbeitslosengeld II”), savukārt, otrkārt, viņas abi pārējie bērni, *Valentina* un *Valentino*, saņēma sociālo pabalstu darbnespējīgām personām.

38. Piešķirot pabalstus, kompetentā iestāde – *Jobcenter Berlin Neukölln* [Berlīnes Neiķelnes Nodarbinātības dienests] (turpmāk tekstā – “*Jobcenter*”) balstījās uz principu, ka *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punktā paredzētā Savienības pilsoņu izslēgšanas klauzula nav spēkā, jo tiek piemērots Sociālās palīdzības konvencijas 1. pantā paredzētais nediskriminācijas princips. Tomēr, balstoties uz atrunu, *Jobcenter* 2012. gada maijā pilnīgi apturēja pabalstu piešķiršanu.

39. Izskatījusi prasītāju pamatlietā iesniegto prasības pieteikumu, *Sozialgericht Berlin* [Berlīnes Sociālo lietu tiesa] šo lēmumu atcēla. Šī tiesa uzskata, ka, lai arī pēc nodarbinātības izbeigšanas 2011. gadā *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* varēja atsaukties tikai uz uzturēšanās tiesībām darba meklēšanas nolūkā, izslēgšana no pabalsta saņēmēju loka saskaņā ar *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punktu tomēr nevarēja tikt piemērota, jo ar Regulas Nr. 883/2004 4. pantu attiecībā uz aplūkotajiem īpašajiem no iemaksām neatkarīgajiem naudas pabalstiem ir aizliegta jebkāda Savienības pilsoņu diskriminācija, salīdzot ar attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem. Saskaņā ar *Sozialgericht Berlin* viedokli šajā gadījumā nebija nekādas pretrunas ar iespēju ierobežot “sociālās palīdzības pabalstu” saņemšanu, it īpaši saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu. Turklāt minētā tiesa uzskatīja, ka Sociālās palīdzības konvencijas 1. pantā paredzētais īpašais nediskriminācijas princips joprojām noteic, ka izslēgšanas klauzula nav jāpiemēro, jo tā uzskata, ka atruna valsts tiesībās nav iestrādāta vai padarīta par spēkā esošu.

40. Uzskatot, ka izslēgšana no pabalstu saņēmēju loka nav pretrunā Savienības tiesībām, *Jobcenter* iesniedza apelācijas sūdzību par šo nolēmumu iesniedzējtiesā. Pēc tā domām, iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalsti saskaņā ar *SGB II* ir “sociālās palīdzības pabalsti” Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē, tāpēc to piešķiršana darba meklētājiem varētu tikt atteikta. *Jobcenter* uzskata, ka minēto pabalstu mērķis nav atvieglot piekļuvi darba tirgum, jo *SGB II* 16. un nākamajos pantos ir

paredzēti citi pabalsti, kas īpaši tiek piešķirti darba meklētāju integrēšanai darba tirgū. Turklāt ar *SGB II* 7. panta 1. punkta otro teikuma 2. punktu neesot pārkāpta Regula Nr. 883/2004 un izslēgšana no pabalstu saņēmēju loka neesot arī pretrunā Sociālās palīdzības konvencijai, jo atruna esot spēkā un atbilstot Vācijas konstitūcijai.

41. Iesniedzējtiesa arī precizē, ka saskaņā ar *Sozialgericht Berlin* konstatējumiem, kas tai ir saistoši, *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* vairs nevarot atsaukties uz uzturēšanās tiesībām kā darba ņēmējas saskaņā ar *FreizügG/EU* 2. pantu. Kopš 2010. gada jūnija, laikposmā, kas bija mazāks par vienu gadu, viņas esot bijušas nodarbinātas tikai īslaicīgi vai pasākumu nodarbinātības veicināšanai ietvaros, un kopš 2011. gada maija viņas vispār neesot bijušas nodarbinātas ne kā darba ņēmējas, ne kā pašnodarbinātas personas. Tātad *Bundessozialgericht* balstās uz principu, ka, beidzoties sešu mēnešu laikposmam pēc profesionālās darbības izbeigšanas, proti, 2011. gada decembrī, minētās prasītājas pamatlietā ir zaudējušas darba ņēmēju statusu saskaņā ar *FreizügG/EU* 2. panta 3. punkta otro teikumu un Direktīvas 2004/38 7. panta 3. punkta c) apakšpunktu, piemērojot tos kopā.

42. Tādējādi *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* esot jāuzskata par darba meklētājām *FreizügG/EU* 2. panta 2. punkta 1. apakšpunkta izpratnē, jo Vācijā viņas ir bijušas nodarbinātas tikai īslaicīgi vai pasākumu nodarbinātības veicināšanai ietvaros laikposmā, kas ir mazāks par vienu gadu. Tāpēc saskaņā ar *SGB II*, konkrētāk, tā 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punktu, viņām nav tiesību saņemt iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalstu, un tādējādi *Valentina* un *Valentino* nav no tām atvasināto tiesību uz sociālo pabalstu, lai, pamatojoties uz tām, nodrošinātu iztikas līdzekļus⁶.

IV – Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

43. Šajos apstākļos iesniedzējtiesa apšauba *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punktā paredzētā noteikuma par izslēgšanu saderību ar dažādām Savienības tiesību normām.

44. Ar 2013. gada 12. decembra lēmumu, kas Tiesā iesniegts 2014. gada 10. februārī, *Bundessozialgericht* tādējādi nolēma apturēt tiesvedību un saskaņā ar LESD 267. pantu uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Regulas Nr. [883/2004] 4. pantā ietvertais nediskriminācijas princips – izņemot minētās regulas 70. panta 4. punktā paredzēto eksporta izslēgšanu – ir piemērojams arī attiecībā uz īpašiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem Regulas Nr. [883/2004] 70. panta 1. un 2. punkta izpratnē?”

2) Ja uz [pirmo] jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši, vai un – attiecīgā gadījumā – kādā apmērā Regulas Nr. [883/2004] 4. pantā ietvertais nediskriminācijas princips var tikt ierobežots ar tādiem valsts tiesību aktu noteikumiem, ar kuriem tiek transponēts Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkts un saskaņā ar kuriem šo pabalstu pieejamībai nav izņēmumu, ja Savienības pilsoņa uzturēšanās tiesības citā dalībvalstī izriet vienīgi no mērķa atrast darbu?”

3) Vai LESD 45. panta 2. punktam, lasot to kopā ar LESD 18. pantu, ir pretrunā valsts tiesību norma, kas attiecībā uz vienīgi darba meklēšanai piešķirtu uzturēšanās tiesību laiku un neatkarīgi no saiknes ar uzņēmēju dalībvalsti bez izņēmumiem liedz Savienības pilsoņiem, kuri kā darba meklētāji var atsaukties uz savām tiesībām brīvi pārvietoties, saņemt sociālo pabalstu, kura mērķis ir iztikas līdzekļu nodrošinājums un kurš vienlaicīgi arī atvieglo piekļuvi darba tirgum?”

45. Rakstveida apsvērumus iesniedza Apvienotās Karalistes, Īrijas, Itālijas, Vācijas un Zviedrijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

6 — Šīs tiesības saglabājās laikposmā no 2011. gada 1. decembra līdz 2012. gada maijam, jo, pamatojoties uz Sociālās konvencijas 1. pantu, netika piemērota *SGB II* 7. pantā paredzētā izslēgšanas klauzula. Tomēr šis 1. pants vairs netiek piemērots kopš 2011. gada 19. decembra, kad stājās spēkā Vācijas Federatīvās Republikas izteiktā atruna.

46. Turklāt tās visas (izņemot Itālijas valdību) pauda savu viedokli tiesas sēdē, kas notika 2015. gada 3. februārī. Arī *N. Alimanovic*, kā arī Dānijas un Francijas valdības pārstāvjiem, kas nebija iesnieguši rakstveida apsvērumus, bija iespēja izklāstīt savus argumentus tiesas sēdē.

V – Analīze

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

47. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 883/2004 4. pants ir piemērojams īpašiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem šīs regulas 70. panta izpratnē. Tomēr ar 2015. gada 11. februāra rīkojumu tā nolēma šo pirmo jautājumu atsaukt.

48. Tāds pats jautājums tika uzdots lietā, kurā pasludināts spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), un Tiesa uz to ir sniegusi apstiprinošu atbildi, nospriežot, ka “Regula Nr. 883/2004 [esot] jāinterpretē tādējādi, ka “īpašie naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, šīs regulas 3. panta 3. punkta un 70. panta izpratnē ietilpst minētās regulas 4. panta piemērošanas jomā”⁷.

B – Par otro un trešo prejudiciālo jautājumu

49. Ar otro un trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā Tiesai, vai dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu pilsoņi, kas izmantojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos darba meklēšanas nolūkā, ir izslēgti no dažu īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu Regulas Nr. 883/2004 izpratnē saņēmēju loka, lai gan šie pabalsti tiek nodrošināti attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā⁸, ir saderīgs, pirmkārt, ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu un, otrkārt, ar LESD 18. pantu un 45. panta 2. punktu.

50. Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka arī uz īpašiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem Regulas Nr. 883/2004 izpratnē var attiekties Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā minētais jēdziens “sociālās palīdzības sistēma”⁹. Tomēr, lai arī šādu finansiālu pabalstu mērķis ir atvieglot piekļuvi darba tirgum, tie tomēr nevar tikt uzskatīti par “sociālu palīdzību” Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē¹⁰.

51. Tāpēc, ņemot vērā attiecīgo pabalstu būtību pamatlietā, būs jāatbild tikai uz otro vai trešo iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu.

1) “Pamata nodrošinājuma” (“Grundsicherung”)¹¹ pabalsta būtība saskaņā ar Regulu Nr. 883/2004 un Direktīvu 2004/38

52. Attiecīgā pasākuma pamatlietā kvalificēšanai ir būtiska nozīme, jo tā tiek noteikta tiesību norma, saskaņā ar kuru ir jāvērtē sistēmas, kāda aplūkota pamatlietā, atbilstība Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktam, ja runa ir par sociālās palīdzības pabalstu, vai LESD 45. panta 2. punktam, ja pasākuma mērķis ir atvieglot piekļuvi darba tirgum.

7 — 55. punkts, kā arī rezolutīvās daļas 1) punkts.

8 — Analīzes turpinājumā es nošķiršu dalībvalsts pilsoņus, kas tikko ieceļojuši citas dalībvalsts teritorijā, no vienas puses, no dalībvalsts pilsoņiem, kas jau ir strādājuši šajā valstī, pirms kļuvuši ekonomiski neaktīvi, no otras puses.

9 — Spriedums *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, 58. punkts).

10 — Spriedums *Vatsouras* un *Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 45. punkts).

11 — Tā tas tiek saukts *SGB II*.

53. Šajā ziņā, ciktāl pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums ir identisks regulējumam, kāds tika aplūkots spriedumā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), es vispirms atsaukšos uz Tiesas veikto analīzi. Turpinājumā, rūpējoties par vispusību, es aplūkošu iesniedzējtiesas kompetenci un, iespējams, pabalsta jauktā rakstura ietekmi uz pasākuma kvalifikāciju (proti, gadījumu, kad attiecīgajam pabalstam vienlaikus būtu gan sociālās palīdzības aspekti, gan integrācijas darba tirgū aspekti).

a) “Pamata nodrošinājuma” (“Grundsicherung”) pabalsta analīze spriedumā *Dano*

54. Taisnība, ka Tiesa ir izvērtējusi tiesību normas, kāda ir paredzēta pamatlietā aplūkotajā tiesību aktā, atbilstību Direktīvas 2004/38 24. punkta 1. pantam, nevis šā panta 2. punktam. Tomēr tā stridīgo pasākumu ir kvalificējusi par “sociālajiem pabalstiem” minētās direktīvas izpratnē.

55. Atgādinājusi, ka jēdziens “sociālās palīdzības pabalsti” Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē attiecas uz “jebkādu sociālo atbalstu, ko piešķirušas valsts iestādes vai nu valsts, vai reģionālā, vai vietējā līmenī un ko ir lūgusi persona, kurai nav pietiekamu līdzekļu, lai apmierinātu savas un savu ģimenes locekļu pamatvajadzības, un kura šī iemesla dēļ riskē savas uzturēšanās laikā kļūt par slogu uzņēmējas dalībvalsts publiskajām finansēm, kas vispārējā līmenī var ietekmēt šīs dalībvalsts spēju piešķirt atbalstu”¹², Tiesa uzskatīja, ka tai ir “jāizvērtē, vai ar Direktīvas 2004/[3]8[..] 24. panta 1. punktu un Regulas Nr. 883/2004 4. pantu netiek pieļauts atteikums piešķirt sociālus pabalstus situācijā, kāda ir pamatlietā aplūkojamā”¹³.

56. Tādējādi man šķiet, ka attiecīgo pabalstu pamatlietā Tiesa faktiski ir analizējusi kā sociālo pabalstu Direktīvas 2004/38 izpratnē. Šo secinājumu apstiprina tā paša sprieduma 69. punktā ietvertais apgalvojums, ka “Savienības pilsonis – saistībā ar piekļuvi [tādiem] sociālajiem pabalstiem kā pamatlietā aplūkojamie – var atsaukties uz vienlīdzību attieksmē ar uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem tikai tad, ja viņa uzturēšanās uzņēmējas dalībvalsts teritorijā atbilst Direktīvas 2004/38 nosacījumiem”¹⁴.

57. Turklāt norādišu, ka Vācijas Federatīvās Republikas sniegtais attiecīgo pabalstu apraksts rakstveida apsvērumos atbilst “sociālās palīdzības pabalstu” definīcijai Direktīvas 2004/38 izpratnē, kā tas ir atgādināts šo secinājumu 55. punktā. Proti, šī dalībvalsts uzskata, ka “pabalstus, kuru mērķis ir nodrošināt *SGB II* paredzētos iztikas līdzekļus, finansē federālā zeme un pašvaldības iestādes un to[s] izmaksā *Jobcenter*, kas ir valsts iestādes šajā jomā. Ar šiem pabalstiem galvenokārt tiek nodrošināti iztikas līdzekļi, ciktāl [tie] nevar [tikt] nodrošināt[i] ar pašu līdzekļiem[,] un tāpēc [ar tiem] ir jākompensē pašu nepietiekamie ienākumi. Tiem principā ir tāds pats apjoms un tāda pati aprēķina metode kā *SGB XII* paredzētajiem pabalstiem, kuru mērķis ir nodrošināt iztikas līdzekļus trūkuma gadījumā. Būtībā to apjoms ir tikai tik liels, lai nodrošinātu pienācīgu iztikas minimumu, un [tie] ir balstīt[i] uz to mājāsaimniecību, kas pieder iedzīvotāju daļai ar zemākiem ienākumiem, patērīna izdevumiem, kā tas izriet no statistikas [skat. Likuma par nepieciešamā minimuma aprēķinu (*Gesetz zur Ermittlung der Regelbedarfe*) 4. pantu]. Pabalsta mērķis būtībā ir nodrošināt iztikas minimumu”¹⁵.

58. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu pati iesniedzējtiesa norāda, ka īpašā *SGB II* nodaļā ir paredzēti integrācijas darba tirgū pasākumi, kas ietver pabalstus, kuri īpaši ir paredzēti darbspējīgām personām šā likuma izpratnē¹⁶.

12 — Spriedumā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 63. punkts) Tiesa min sprieduma *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565) 61. punktā sniegto definīciju.

13 — Spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 67. punkts). Šķiet, ka atšķirības starp abiem Tiesas lietotajiem jēdzieniem – “sociālās palīdzības pabalsti” un “sociālie pabalsti” – nav iespējams noteikt. Tāpēc es tos uzskatu par sinonīmiem (šajā ziņā skat. arī šī sprieduma 69., 70., 74. un 77. punktu).

14 — Turpat, 69. punkts. Mans izcēlums.

15 — Vācijas Federatīvās Republikas rakstveida apsvērumu 74. punkts. Šajā ziņā skat. arī manu secinājumu lietā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:341) 65.–72. punktu.

16 — Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 47. punkts. Runa ir par 3. nodaļu, kas sastāv no 14.–18. panta. Iesniedzējtiesa turpinājumā min dažādus piemērus, proti, darba uzsākšanas pabalstu (*SGB II* 16.b pants), pasākumus nodarbinātības veicināšanai (*SGB II* 16.d pants) vai arī darba tiesisko attiecību veicināšanas pabalstu, maksājot darba devējiem algu izmaksu subsidijas (*SGB II* 16.e pants).

59. Tādējādi, izņemot gadījumu, kad atkal pievērsīšos spriedumā *Vatsouras* un *Koupatantze*¹⁷ noteiktajam principam, saskaņā ar kuru finansiāli pabalsti, kas paredzēti, lai atvieglotu piekļuvi darba tirgum, nevar tikt uzskatīti par sociālās palīdzības pabalstiem Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē¹⁸, savā analizē galvenokārt aplūkošu šo pēdējo minēto tiesību normu, nevis LESD 45. pantu 2. punktu.

60. Šim pantam būtu bijusi nozīme tikai tad, ja pamatlietā aplūkotā pasākuma mērķis būtu atvieglot piekļuvi darba tirgum – kas automātiski izslēgtu tā kvalifikāciju par sociālās palīdzības pasākumu Direktīvas 2004/38 izpratnē –, jo Tiesa vienmēr ir spriedusi, ka “no [LESD 45.] panta [2. punkta], kas ir [LESD 18.] pantā garantētā vienlīdzīgas attieksmes pamatprincipa izpausme, piemērošanas jomas vairs nevar izslēgt finansiālu pabalstu, kas ir domāts, lai atvieglotu piekļuvi nodarbinātībai citas dalībvalsts darba tirgū”¹⁹.

b) Iesniedzējtiesas kompetence un “pamata nodrošinājuma” (“Grundsicherung”) pabalstu, iespējams, jauktā rakstura ietekme

61. Secinājumi, kurus es izdaru no sprieduma *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) par pamata nodrošinājuma pabalstu kvalifikāciju pamatlietā var šķist drosmīgi, ciktāl saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts tiesas pienākums ir noteikt faktisko un tiesisko kontekstu, kā arī piemērot Savienības tiesību normas pamatlietā²⁰. Spriedumā *Vatsouras* un *Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344) attiecībā uz *SBG II* pabalstiem Tiesa turklāt apgalvoja, ka “kompetentajām valsts iestādēm un vajadzības gadījumā valsts tiesām [bija] [...] jāanalizē minēto pabalstu veidojošie elementi, tostarp tā mērķi un piešķiršanas nosacījumi”²¹.

62. Zviedrijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Komisija savos rakstveida apsvērumos atbalsta šo nostāju. Turpretī Vācijas Federatīvā Republika novērtētu, ja Tiesa sniegtu skaidrojumu par attiecīgajiem pabalstiem, ņemot vērā pretrunas judikatūrā, kas dominē Vācijas tiesās.

63. No šī viedokļa raugoties, Tiesa, ja arī tā pati nekvalificē valsts pasākumu, vismaz “var sniegt valsts tiesai visus Kopienas tiesību interpretācijas elementus, kas tai varētu būt noderīgi, izvērtējot šo tiesību normu iedarbību”²².

64. Lietā *Winner Wetten* sniegtajos secinājumos ģenerāladvokāts Ī. Bots [*Y. Bot*] arī ir rakstījis, ka, tā kā iesniedzējtiesas vērtējuma pamatotību varēja apšaubīt, viņš uzskatījis, ka “saskaņā ar sadarbības garu, kas ir prejudiciālā nolēmuma procedūras pamatā, kā arī, lai iesniedzējtiesai norādītu uz visiem attiecīgajiem Kopienas tiesību interpretācijas apstākļiem, kuri tai varētu būt noderīgi lietas izskatīšanā, Tiesa šai tiesai sniedz norādes, kas tai ļauj no jauna izskatīt tās premissas pamatotību”²³.

17 — C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344.

18 — Turpat, 45. punkts.

19 — Spriedums *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 25. punkts). Šajā ziņā skat. arī minētā sprieduma 49. punktu, spriedumus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 63. punkts), *Ioannidis* (C-258/04, EU:C:2005:559, 22. punkts), kā arī *Vatsouras* un *Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 37. punkts).

20 — Skat. it īpaši spriedumu *Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia* (C-220/06, EU:C:2007:815, 36. punkts).

21 — 41. punkts.

22 — Spriedums *Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia* (C-220/06, EU:C:2007:815, 36. punkts).

23 — C-409/06, EU:C:2010:38, 35. punkts.

65. Izskatāmajā lietā var būt lietderīgi atgādināt divus elementus:

- pirmkārt, saskaņā ar Tiesas izmantoto metodoloģisko kritēriju spriedumā *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565) “sociālās palīdzības sistēmas” jēdziens Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē ir jānosaka *nevis atkarībā no formāliem kritērijiem*, bet gan no šajā tiesību normā izvirzītā *mērķa*²⁴, un
- otrkārt, saskaņā ar spriedumiem *Brey*²⁵ un *Dano*²⁶ attiecīgajam atbalstam, lai tas atbilstu sociālās palīdzības pabalsta definīcijai Direktīvas 2004/38 izpratnē, ir jābūt integrētam atbalsta sistēmā, kuru ievieš valsts iestādes vai nu valsts, vai reģionālajā, vai vietējā līmenī un kura ir pieejama personai, kurai nav pietiekamu līdzekļu, lai apmierinātu savas un savu ģimenes locekļu pamatvajadzības.

66. Tādējādi, ja strīdīgā pabalsta mērķis atbilst iepriekšējā punktā norādītajam nolūkam, tas ir jāanalizē kā sociālās palīdzības pabalsts Direktīvas 2004/38 izpratnē.

67. Šajā ziņā, lai gan *SGB I* 19.a pantā ir paredzēts, ka gan iztikas nodrošinājuma pabalstus, gan integrācijai darbā pabalstus var lūgt piešķirt atbilstoši darba meklētāju tiesībām uz pamata nodrošinājumu, *SGB II* 1. panta 1. punktā “Pamata nodrošinājums darba meklētājiem: uzdevums un mērķis” ir precizēts, ka “pamata nodrošinājuma darba meklētājiem mērķis ir ļaut tā saņēmējiem dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi”.

68. *SGB II* 1. panta 3. punktā arī ir atgādināts, ka pamata nodrošinājums darba meklētājiem ietver pabalstus, kas paredzēti, lai izbeigtu vai samazinātu trūkumu, it īpaši, palīdzot iekārtoties darbā, un lai nodrošinātu iztikas līdzekļus.

69. Tomēr saskaņā ar *SGB II* 19. pantu attiecīgie pabalsti sedz “pamatvajadzības, papildvajadzības un dzīvesvietas un apkures vajadzības”. Savukārt iesniedzējtiesa uzskata, ka pabalsti profesionālajai integrācijai ir paredzēti īpašā *SGB II* nodaļā²⁷.

70. *SGB II* 7. pantā paredzētais un *SGB II* 8. pantā definētais nosacījums attiecībā uz darbspēju, lai saņemtu pamata nodrošinājuma pabalstus, ir tikai formāls kritērijs pabalsta piešķiršanai sprieduma *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565) izpratnē, kas tika atgādināts šo secinājumu 65. punktā. Tāpēc tas neietekmē pasākuma kvalifikāciju.

71. Faktiski tas ir vienkāršs piešķiršanas kritērijs, tāds pats kā *SGB II* 9. pantā noteiktais vecuma un trūcīguma kritērijs.

72. Visbeidzot, ja valsts tiesai būtu jākonstatē, ka prasītājiem pabalstiem ir divkārtš mērķis, pirmkārt, nodrošināt pamatvajadzību apmierināšanu un, otrkārt, atvieglot piekļuvi darba tirgum, tad es piekritu Vācijas, Itālijas un Zviedrijas valdību viedoklim to rakstveida apsvērumos, saskaņā ar kuru ir jābalstās uz pabalstu primāro uzdevumu, kas izskatāmajā lietā, neapšaubāmi, ir nodrošināt nepieciešamos iztikas līdzekļus, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi.

24 — 60. punkts.

25 — Turpat, 61. punkts.

26 — C-333/13, EU:C:2014:2358, 63. punkts.

27 — Skat. šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmi.

2) Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta interpretācija un dalībvalstu rīcības brīvība tā transponēšanā

a) Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktā paredzētā izņēmuma spēkā esamība

73. Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu “uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laikā posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā”, proti, Savienības pilsoņu, kas ieceļojuši uzņēmējas dalībvalsts teritorijā darba meklēšanas nolūkā, darba meklēšanas posmā.

74. Tāpēc, “lai gan Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktā un Regulas Nr. 883/2004 4. pantā ir atgādināts par diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ, *minētās direktīvas 24. panta 2. punktā ir ietverta atkāpe no nediskriminācijas principa*”²⁸.

75. Attiecībā uz šajā tiesību normā minētajiem pirmajiem trim mēnešiem Tiesa spriedumā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) ir apstiprinājusi, ka “saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu uzņēmējai dalībvalstij [nav] pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību šajā [laikposmā]”²⁹.

76. Turklāt attiecībā uz dalībvalstu pilsoņu, kas meklē darbu citā dalībvalstī, tiesībām, proti, Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktā minēto otro laikposmu, Tiesa jau ir nospriedusi, ka tās vērtējums saistībā ar nediskriminācijas principu nav “atklājis nevienu apstākli, kas varētu ietekmēt [tiesību normas] spēkā esamību”³⁰.

77. Faktiski nevienlīdzīga attieksme pret Savienības pilsoņiem, kas izmantojuši savas brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības, salīdzinājumā ar uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem attiecībā uz sociālo pabalstu piešķiršanu pastāv “[tās] saiknes [dēļ], kuru Savienības likumdevējs Direktīvas 2004/38 7. pantā noteicis starp pietiekamu līdzekļu prasību kā uzturēšanās nosacījumu, no vienas puses, un rūpēm neradīt slogu dalībvalstu sociālās palīdzības sistēmai, no otras puses”³¹.

78. Šādos apstākļos tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kāds aplūkots pamatlietā, kurā no īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu Regulas Nr. 883/2004 izpratnē (kas turklāt ir uzskatāms par sociālās palīdzības pabalstu Direktīvas 2004/38 izpratnē) saņēmēju loka ir izslēgtas personas, kas darba meklēšanas nolūkā ieceļo attiecīgās dalībvalsts teritorijā, manuprāt, nav pretrunā Regulas Nr. 883/2004 4. pantam, nedz arī ar Direktīvu 2004/38 ieviestajai sistēmai.

79. Tomēr šī pilnvarojuma īstenošanas veids ir jāaplūko padziļināti. Proti, nedrīkst neņemt vērā visaptverošo tiesisko regulējumu, kurā iekļaujas Direktīva 2004/38, kā Tiesa to ir atgādinājusi lietā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358).

b) Direktīvas 2004/38 24. panta vieta Savienības tiesību sistēmā

80. Spriedumā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) Tiesa atgādina, ka “ar LESD 20. panta 1. punktu ikvienai personai, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir piešķirts Savienības pilsoņa statuss (spriedums *N.*, C-46/12, EU:C:2013:97, 25. punkts)”³².

28 — Spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 64. punkts). Mans izcēlums.

29 — 70. punkts.

30 — Spriedums *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 46. punkts). Ir taisnība, ka šis konstatējums par spēkā esamību attiecās uz EKL 12. pantu un 39. panta 2. punktu (tagad – LESD 18. pants un 45. panta 2. punkts). Tomēr, tā kā “ikviens Savienības pilsonis [...] var atsaukties uz LESD 18. pantā paredzēto diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu *visos* gadījumos, kuri ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā” (skat. sprieduma *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) 59. punktu, mans izcēlums), es uzskatu, ka Tiesas konstatējums par Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta spēkā esamību nevar attiekties tikai uz “darba ņēmēja” situāciju LESD 45. panta izpratnē.

31 — Spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 77. punkts).

32 — 57. punkts.

81. Turpinājumā tā min savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru “Savienības pilsoņa statuss [ir] paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss, kas ļauj dalībvalstu pilsoņiem, kuri atrodas līdzīgā situācijā, pieprasīt uz viņiem attiecināt tādu pašu tiesisko režīmu kā uz attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem jomā, kurā ir piemērojams LES līgums, neatkarīgi no viņu pilsonības un neierobežojot šajā nolūkā skaidri paredzētus izņēmumus (spriedumi *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31. punkts, *D’Hoop*, C-224/98, EU:C:2002:432, 28. punkts, kā arī *N.*, C-46/12, EU:C:2013:97, 27. punkts)”³³.

82. No tās izriet, ka “ikviens Savienības pilsonis tātad var atsaukties uz LESD 18. pantā paredzēto diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu visos gadījumos, kuri ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā. Šie gadījumi tostarp ietver it īpaši garantēto pamatbrīvību īstenošanu un ar LESD 20. panta 2. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu un 21. pantu piešķirto brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā izmantošanu (skat. spriedumu *N.*, C-46/12, EU:C:2013:97, 28. punkts un tajā minētā judikatūra)”³⁴.

83. Tiesa piebilst, ka “šajā ziņā ir jākonstatē, ka ar LESD 18. panta 1. punktu, “piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus”, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ. Savukārt LESD 20. panta 2. punkta otrajā daļā ir skaidri noteikts, ka šajā pantā Savienības pilsoņiem piešķirtās tiesības tiek īstenotas “saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, ko nosaka Līgumos un ar to īstenošanai paredzētajiem pasākumiem”. Turklāt ar LESD 21. panta 1. punktu Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā tiek atzītas, tikai “ievērojot Līgumos noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai paredzētos pasākumus” (skat. spriedumu *Brey*, C-140/12, EU:C:2013:565, 46. punkts un tajā minētā judikatūra)”³⁵.

84. Visbeidzot, Tiesa secina, ka “LESD 18. pantā vispārīgi iedibinātais nediskriminācijas princips ir precizēts Direktīvas 2004/38 24. pantā attiecībā uz Savienības pilsoņiem, kuri [...] īsteno savu brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā. Šis princips arī ir precizēts Regulas Nr. 883/2004 4. pantā attiecībā uz Savienības pilsoņiem [...] uzņēmējā dalībvalstī, atsaucoties uz minētās regulas 70. panta 2. punktā minētajiem pabalstiem”³⁶.

85. Citiem vārdiem sakot, Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkts, ar kuru ir atļauta atšķirīga attieksme pret Savienības pilsoņiem un uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem, ir “atkāpe no LESD 18. pantā paredzētā vienlīdzīgas attieksmes principa, kas [šās] direktīvas [...] 24. panta 1. punktā ir tikai konkrētāk formulēts”³⁷. Tādējādi tas ir jāinterpretē šauri un atbilstoši Līguma normām, tostarp attiecībā uz Savienības pilsonību un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.

86. Turklāt pamatojoties uz Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu ieviestajiem ierobežojumiem attiecībā uz sociālo pabalstu piešķiršanu Savienības pilsoņiem, kuriem nav vai vairs nav darba ņēmēja statusa, ir jābūt likumīgiem³⁸.

87. Ņemot vērā šo perspektīvu un tiesību normas, kurās ir paredzēts, ka, pirmkārt, izņēmums ir jāinterpretē šauri un, otrkārt, ka no tā izrietoši ierobežojumi ir likumīgi, vēlos ierosināt nošķirt trīs gadījumus:

- dalībvalsts pilsoni, kas ieceļo citas dalībvalsts teritorijā un tajā uzturas ne ilgāk par trim mēnešiem vai ilgāk par trim mēnešiem, bet bez mērķa meklēt darbu (1. gadījums);
- dalībvalsts pilsoni, kas ierodas citas dalībvalsts teritorijā, lai meklētu darbu (2. gadījums), un

33 — Turpat, 58. punkts.

34 — Turpat, 59. punkts.

35 — Spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 60. punkts).

36 — Turpat, 61. punkts. Mans izcēlums.

37 — Spriedums *N.* (C-46/12, EU:C:2013:97, 33. punkts).

38 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, 57. punkts).

— dalībvalsts pilsoni, kas uzturas citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus un ir bijis nodarbināts (3. gadījums).

i) 1. gadījums: dalībvalsts pilsonis, kas ieceļo citas dalībvalsts teritorijā un tajā uzturas ne ilgāk par trim mēnešiem vai ilgāk par trim mēnešiem, bet bez mērķa meklēt darbu

88. Pirmais gadījums kopumā tika iesniegts Tiesas novērtēšanai lietā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358).

89. Pirmkārt, Tiesa nolēma, ka “saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu uzņēmējai dalībvalstij [nav] pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību dalībvalsts valstspiederīgajam vai viņa ģimenes locekļiem [uzturēšanās laikposmā līdz trīs mēnešiem]”³⁹.

90. Šāda interpretācija ir saderīga ar Direktīvā 2004/38 izvirzīto mērķi saglabāt dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmas finanšu līdzsvaru⁴⁰. Tā kā dalībvalstis nevar prasīt, lai Savienības pilsoņiem būtu pietiekami iztikas līdzekļi un personiska veselības apdrošināšana trīs mēnešu uzturēšanās laikā, ir likumīgi neuzlikt dalībvalstīm pienākumu nodrošināt viņu aprūpi.

91. Proti, pretējā gadījumā, ja tiktu piešķirtas tiesības uz sociālās palīdzības pabalstiem Savienības pilsoņiem, kuriem nebūtu jābūt pietiekamiem iztikas līdzekļiem, varētu tikt izraisīta masveida pārvietošanās, kas radītu pārmērīgu slogu valstu sociālā nodrošinājuma sistēmām.

92. Turklāt šajā sākotnējā laikposmā saikne ar uzņēmēju dalībvalsti, visticamāk, ir ierobežota.

93. Otrkārt, Tiesa spriedumā *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) arī precizēja, ka dalībvalstij ir “jābūt iespējai atbilstoši [Direktīvas 2004/38] 7. pantam atteikt piešķirt sociālos pabalstus ekonomiski neaktīviem Savienības pilsoņiem, kuri īsteno savu pārvietošanās brīvību, tikai lai gūtu labumu no citas dalībvalsts sociālās palīdzības, lai arī viņu rīcībā nav pietiekamu līdzekļu uzturēšanās tiesību iegūšanai”⁴¹.

ii) 2. gadījums: dalībvalsts pilsonis, kas ierodas citas dalībvalsts teritorijā, lai tajā meklētu darbu

94. Šādai dalībvalsts pilsoņa, kas pārvietojas, lai meklētu darbu, nošķiršanai no dalībvalsts pilsoņa, kas jau ir iesaistījies darba tirgū, ir izšķiroša nozīme.

95. Lai arī iesniedzējtiesa savu otro un trešo jautājumu ir uzdevusi tikai attiecībā uz Regulas Nr. 883/2004 4. panta un Direktīvas 2004/38 24. panta, kā arī LESD 18. panta un 45. panta 2. punkta interpretāciju, “[šis] apstāklis neliedz Tiesai sniegt iesniedzējtiesai visu Savienības tiesību elementu interpretāciju, kas var būt noderīgi, lai pasludinātu spriedumu lietā, kas tajā iesniegta, neatkarīgi no tā, vai minētā tiesa savā jautājumā uz to ir vai nav atsaukusies”⁴².

39 — Spriedums *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, 70. punkts).

40 — Skat. šīs direktīvas preambulas 10. apsvērumu.

41 — 78. punkts.

42 — Spriedums *Aloka un Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 20. punkts).

96. Tiesa jau ir nospriedusi, ka, “lai gan dalībvalstu pilsoņiem, kas pārvietojas, lai meklētu darbu, vienlīdzīgas attieksmes princips tiek piemērots tikai attiecībā uz iespēju iegūt darba vietu, tie, kas jau ir piekļuvuši darba tirgum, pamatojoties uz [Padomes 1968. gada 15. oktobra] Regulas [(EEK)] Nr. 1612/68 [par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā⁴³, kas aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulu (ES) Nr. 492/2011 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā⁴⁴ 7. panta 2. punktu,] 7. panta 2. punktu, var saņemt tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības kā valsts darba ņēmēji”⁴⁵.

97. Ņemot vērā sprieduma *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) pamatojumu par Direktīvas 2004/38⁴⁶ līdzsvaru un Savienības tiesībās un Tiesas judikatūrā veikto nošķiršanu starp darba ņēmēju, kurš ieceļo dalībvalsts teritorijā, un darba ņēmēju, kurš jau ir piekļuvis darba tirgum, tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kāds aplūkots pamatlietā, kurā no īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu Regulas Nr. 883/2004 izpratnē (kas turklāt ir uzskatāms par sociālās palīdzības pabalstu Direktīvas 2004/38 izpratnē) saņēmēju loka ir izslēgtas personas, kas ieceļo minētās dalībvalsts teritorijā, lai meklētu darbu, manuprāt, nav pretrunā minētās regulas 4. pantam, ne arī sistēmai, kas ir ieviesta ar minēto direktīvu.

98. Šī izslēgšana ne tikai atbilst Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta formulējumam, ciktāl ar to dalībvalstīm ir atļauts pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā atteikties sociālās palīdzības pabalstu citu dalībvalstu pilsoņiem, kas ieceļojuši uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, lai meklētu darbu, bet arī objektīvai situācijas atšķirībai – kas aplūkota Tiesas judikatūrā, kā arī, it īpaši, Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktā – starp pilsoņiem, kas uzņēmējas dalībvalsts teritorijā meklē pirmo darbu, un tiem, kas jau ir piekļuvuši šim darba tirgum⁴⁷.

iii) 3. gadījums: dalībvalsts pilsonis, kas uzturas citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus un ir bijis nodarbināts

99. Automātiska izslēgšana no sociālās palīdzības pabalstiem, kas saistīti ar “darba ņēmēja” statusa zaudēšanu, rada lielākas grūtības.

100. Saskaņā ar iesniedzējtiesas konstatējumiem kopš ierašanās Vācijā 2010. jūnijā *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* ir bijušas nodarbinātas tikai īslaicīgi pasākumu nodarbinātības veicināšanai ietvaros, kuru ilgums nepārsniedza vienu gadu. No 2011. gada maija viņas vairs nav nodarbinātas (nedz kā darba ņēmējas, nedz kā pašnodarbinātas personas). Tāpēc 2011. gada decembrī viņas ir zaudējušas “darba ņēmēju” statusu.

101. Saskaņā ar *FreizügG/EU* 2. panta 3. punkta otro teikumu Savienības pilsoņi, kuri ir nodarbināti mazāk nekā vienu gadu, saglabā tiesības uzturēties Vācijas teritorijā sešus mēnešus, ja viņi ir kļuvuši par piespiedu bezdarbniekiem, ko apstiprina kompetentā nodarbinātības aģentūra.

102. Tā kā *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita* ir zaudējušas “darba ņēmēju” statusu, viņas atkal tiek uzskatītas par darba meklētājām. Tādējādi viņām automātiski no jauna ir piemērojams *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punkts, saskaņā ar kuru ilgstošiem bezdarbniekiem nav tiesību saņemt iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalstu. Tādējādi viņas abi pārējie bērni – *Valentina* un *Valentino* – arī ir zaudējuši savas atvasinātās tiesības uz sociālo pabalstu, kas paredzēts, lai nodrošinātu viņiem iztikas līdzekļus saskaņā ar *SGB II*.

43 — OV L 257, 2. lpp.

44 — OV L 141, 1. lpp.

45 — Spriedums *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 31. un 58. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

46 — 67.–79. punkts.

47 — Spriedums *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 30. un 31. punkts).

103. Ja Direktīvas 2004/38⁴⁸ 7. panta 3. punkta c) apakšpunkts attiecībā uz darba ņēmēja statusa zaudēšanu, šķiet, ir transponēts atbilstīgi, lai arī ierobežojoši, tad [darba zaudēšanas] automātiska ietekme uz tiesībām saņemt *SGB II* paredzētos iztikas minimuma nodrošinājuma pabalstus, šķiet, ir pretrunā vispārējai sistēmai, kas ieviesta ar šo direktīvu.

104. Tiesa sprieduma *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565) 77. punktā ir nospriedusi, ka “šāda uzņēmējas dalībvalsts veikta citu dalībvalstu ekonomiski neaktīvu pilsoņu automātiska izslēgšana no konkrētā sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju loka pat attiecībā uz laikposmu pēc Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktā minētajiem pirmajiem trīs uzturēšanās mēnešiem, ja attiecīgās personas līdzekļi ir mazāki par šā pabalsta piešķiršanai nepieciešamo atsaucē summu, uzņēmējas dalībvalsts kompetentajām iestādēm atbilstoši šīs direktīvas prasībām, kas it īpaši izriet no tās 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta un 8. panta 4. punkta, kā arī no samērīguma principa, neļauj vispārēji novērtēt slogu, kuru konkrēti šā pabalsta piešķiršana rada visai sociālās palīdzības sistēmai atkarībā no individuālajiem apstākļiem, kas raksturo attiecīgās personas situāciju”.

105. Pretēji tam, ko 2015. gada 3. februāra tiesas sēdē apgalvoja dažas valdības, lai arī šajā sprieduma punktā Tiesa ir atsaukusies uz Direktīvas 2004/38 noteikumiem par tiesībām uzturēties ilgāk par trim mēnešiem, individuālas pārbaudes prasība attiecas nevis uz uzturēšanās likumību, bet uz lūgumu piešķirt sociālos pabalstus.

106. Tāpēc saskaņā ar šo judikatūru ir svarīgi, lai uzņēmējas dalībvalsts kompetentās iestādes, izskatot tāda ekonomiski neaktīva Savienības pilsoņa lūgumu, kas ir tādā situācijā kā *N. Alimanovic* un viņas meita *Sonita*, it īpaši ņemtu vērā kā attiecīgā Savienības pilsoņa rīcībā esošo ienākumu apmēru un pastāvīgumu, tā arī laikposmu, kurā prasītais pabalsts var tikt viņam maksāts⁴⁹.

107. Turklāt, tāpat kā Tiesa ir izstrādājusi judikatūru, kurā attiecībā uz konkrētiem pabalstiem ekonomiski neaktīviem Savienības pilsoņiem ir atļauts izvirzīt prasību par integrāciju uzņēmējā dalībvalstī⁵⁰, arī *reālas saiknes* pierādījumam būtu jānovērš automātiska izslēgšana no minēto pabalstu saņēmēju loka.

108. Šajā judikatūrā Tiesa jau ir nospriedusi, ka vien nosacījums, kas būtu pārlietu vispārīgs un izslēdzošs, nepamatoti pārvērtējot faktu, kas nebūt ne katrā ziņā liecinātu par faktiskas un efektīvas saiknes ciešumu starp personu, kas iesniedz lūgumu piešķirt gaidīšanas pabalstu, un ģeogrāfisko darba tirgu, izslēdzot jebkuru citu norādošu faktu, pārsniegtu izvirzītā mērķa sasniegšanai vajadzīgo⁵¹.

109. Saskaņā ar Tiesas viedokli tādi no ģimenes konteksta izrietoši elementi kā cieša personiska saikne arī var veicināt ilgstošas saiknes parādīšanos starp attiecīgo personu un tās jauno uzņēmēju dalībvalsti⁵². Šajos apstākļos valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts nosacījums, kas “liedz ņemt vērā citus atbilstošos raksturīgos elementus, lai konstatētu reālas saiknes esamību starp pabalstu pieprasītāju un attiecīgo ģeogrāfisko darba tirgu, [...] pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu ar šo normu iecerēto mērķi”⁵³.

48 — Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 7. panta 3. punkta c) apakšpunktu Savienības pilsonis, kas nav vai vairs nav nodarbināts, saglabā savu darba ņēmēja vai pašnodarbinātās personas statusu, ja “viņš ir pienācīgi reģistrēts(-a) kā piespiedu bezdarbnieks pēc tam, kad ir beidzies viņa/viņas darba līgums uz noteiktu laiku, kas ir bijis mazāk nekā gads, vai ja viņš/viņa ir kļuvis(-usi) par piespiedu bezdarbnieku pirmo divpadsmit mēnešu laikā un ir reģistrējies(-usies) attiecīgajā nodarbinātības dienestā kā darba meklētājs”.

49 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, 78. un 79. punkts).

50 — Par studentu uzturēšanu šajā ziņā skat. spriedumus *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169, 57. punkts) un *Förster* (C-158/07, EU:C:2008:630, 49. punkts). Par gaidīšanas pabalstu, kas tiek piešķirts jauniešiem, kuri meklē pirmo darbu, vai darba meklēšanas pabalstu skat. arī spriedumus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 67. punkts), *Vatsouras* un *Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 38. punkts), kā arī *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668).

51 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

52 — Turpat, 50. punkts.

53 — Turpat, 51. punkts.

110. No šiem apsvērumiem izriet, ka Savienības tiesībām, konkrētāk, LESD 18. pantā nostiprinātajam un Regulas Nr. 883/2004 4. pantā un Direktīvas 2004/38 24. pantā precizētajam vienlīdzības principam, pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru no īpaša no iemaksām neatkarīga naudas pabalsta Regulas Nr. 883/2004 izpratnē (kurš turklāt ir uzskatāms par sociālās palīdzības pabalstu Direktīvas 2004/38 izpratnē) saņēmēju loka Savienības pilsonis tiek automātiski izslēgts pēc sešu mēnešu ilga piespiedu bezdarba laikposma, kas seko nodarbinātības laikposmam, kura ilgums ir mazāks par vienu gadu, neļaujot šim pilsonim pierādīt šīs reālās saiknes ar uzņemošo dalībvalsti esamību.

111. Šajā ziņā papildus elementiem, kas izriet no ģimenes konteksta (piemēram, bērni apmeklē skolu), reāla un efektīva darba meklēšana saprātīgā laikposmā ir faktors, kas var pierādīt minētās saiknes ar uzņēmēju dalībvalsti⁵⁴ esamību. Šajā nolūkā būtu jāņem vērā arī iepriekšēja nodarbinātība, kā arī jauna darba atrašanas fakts pēc pieteikuma par sociālā pabalsta piešķiršanu iesniegšanas.

3) Īsa analīze saskaņā ar LESD 45. pantu

112. Lietderības labad atkal precizēšu, ka, ja pamata nodrošinājuma pabalstu kvalificēšanu saskaņā ar Savienības tiesībām Tiesa ir atstājusi valsts tiesas ziņā, un ka, ja valsts tiesa nospriestu, ka minēto pabalstu mērķis ir galvenokārt atvieglot piekļuvi darba tirgum, tad būtu jāpiemēro tāda pati argumentācija.

113. Kā esmu atgādinājis, Tiesa vienmēr ir spriedusi, ka “no [LESD 45.] panta [2. punkta], kas ir [LESD 18.] pantā garantētā vienlīdzīgas attieksmes pamatprincipa izpausme, piemērošanas jomas vairs nevar izslēgt finansiālu pabalstu, kas ir domāts, lai atvieglotu piekļuvi nodarbinātībai citas dalībvalsts darba tirgū”⁵⁵.

114. Tomēr Tiesa spriedumā *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344) arī ir nospriekusi, ka ir “lēģitīmi, ka dalībvalsts piešķir šādu pabalstu tikai pēc tam, kad ir bijusi iespēja konstatēt darba meklētāja reālu saikni ar šīs valsts darba tirgu”⁵⁶.

115. Kā esmu norādījis iepriekš, šādas saiknes pastāvēšana var tikt pārbaudīta, konstatējot, vai attiecīgā persona saprātīgā laika posmā faktiski un patiesi ir meklējusi darbu attiecīgajā dalībvalstī⁵⁷.

116. Šādos apstākļos “dalībvalsts pilsoņi, kuri meklē darbu citā dalībvalstī un kuri ir izveidojuši patiesas saiknes ar šīs valsts darba tirgu, var atsaukties uz [LESD 45.] panta [2. punktu], lai saņemtu finansiāla rakstura pabalstu, kas ir domāts, lai atvieglotu piekļuvi darba tirgum”⁵⁸; tas ir jākonstatē kompetentajām valsts iestādēm un vajadzības gadījumā – valsts tiesām.

54 — Vismaz ar tās darba tirgu. Šajā ziņā skat. spriedumus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 70. punkts), *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 39. punkts), kā arī *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 46. punkts).

55 — Spriedums *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 25. punkts). Šajā ziņā skat. arī tā paša sprieduma 49. punktu un spriedumus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 63. punkts), *Ioannidis* (C-258/04, EU:C:2005:559, 22. punkts), kā arī *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 37. punkts).

56 — 38. punkts.

57 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 70. punkts), *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 39. punkts), kā arī *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 46. punkts).

58 — Spriedums *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344, 40. punkts).

4) Papildu pārdomas par dalībvalsts pilsoņa, kurš darba meklēšanas nolūkā ir pārcēlies uz citu dalībvalsti, bērna situāciju

117. Saskaņā ar iesniedzējtiesas juridisko un faktisko paskaidrojumu, tā kā *N. Alimanovic* kopš 2011. gada decembra tiek uzskatīta par darba meklētāju *FreizügG/EU* 2. panta 2. punkta 1. apakšpunkta izpratnē, viņa ir zaudējusi personiskās tiesības uz iztikas līdzekļu nodrošinājuma pabalstu ilgstošiem bezdarbniekiem. Tāpēc divi viņas jaunākie bērni – *Valentina* un *Valentino* – arī ir zaudējuši tiesības uz sociālo pabalstu, kas paredzēts, lai nodrošinātu iztikas līdzekļus, saskaņā ar *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punktu, ar kuru no iztikas minimuma pabalstu saņēmēju loka ir izslēgti “ārvalstnieces un ārvalstnieki, kuru uzturēšanās tiesības izriet tikai no darba meklēšanas mērķa, un to ģimenes locekļi”⁵⁹.

118. Kā esmu norādījis iepriekš, lai arī iesniedzējtiesa savu otro un trešo jautājumu ir uzdevusi tikai attiecībā uz Regulas Nr. 883/2004 4. panta un Direktīvas 2004/38 24. panta, kā arī LESD 18. panta un 45. panta 2. punkta interpretāciju, šis apstāklis neliedz Tiesai sniegt iesniedzējtiesai visu Savienības tiesību elementu interpretāciju, kas var būt noderīgi, lai pasludinātu spriedumu lietā, kas tajā iesniegta, neatkarīgi no tā, vai minētā tiesa savā jautājumā uz to ir vai nav atsaukusies.

119. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka dalībvalsts pilsoņa, kurš strādā vai ir strādājis uzņēmējā dalībvalstī, bērni un vecāks, kura faktiskajā aizgādībā ir bērni, var pēdējā minētajā valstī atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, pamatojoties tikai uz Regulas Nr. 492/2011 10. pantu⁶⁰.

120. Judikatūrā šis bērnu uzturēšanās tiesības tiek kvalificētas kā “autonomas”, ciktāl tās ir saistītas tikai ar viņu tiesībām uz izglītību⁶¹, jo Tiesa ir skaidri precizējusi, ka Direktīvā 2004/38 bērnu, kuri mācās, un vecāka, kura aizgādībā tie ir, uzturēšanās tiesības nav atkarīgas no apstākļa, ka tiem ir pietiekami līdzekļi un visaptveroša veselības apdrošināšana⁶², vai, vispārīgāk, no Direktīvā 2004/38⁶³ paredzētajiem nosacījumiem.

121. Tādējādi, lai arī ir skaidrs, ka iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai *Valentina* un *Valentino Alimanovic* turpina regulāri apmeklēt Vācijas skolu, viņiem, tāpat kā viņu mātei *Nazifa Alimanovic*, ir uzturēšanās tiesības Vācijas teritorijā, pat ja *FreizügG/EU* 2. panta 3. punkta otrajā teikumā paredzētais sešu mēnešu termiņš ir beidzies.

122. Šādos apstākļos *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. punkts nebūtu jāpiemēro nedz *N. Alimanovic*, nedz divu viņas jaunāko bērnu situācijai, jo šī tiesību norma attiecas tikai uz personām, “kuru uzturēšanās tiesības izriet tikai no darba meklēšanas mērķa, un to ģimenes locekļiem”.

VI – Secinājumi

123. Tiesības pārvietoties un strādāt ir Savienības tiesībās noteikta absolūta pamatbrīvība. To atgādinot, Savienības likumdevējs uzskatīja, ka ir jāregulē dalībvalstu pilsoņu uzturēšanās tiesības.

59 — Mans izcēlums.

60 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Ibrahim* un *Secretary of State for the Home Department* (C-310/08, EU:C:2010:80, 59. punkts), *Teixeira* (C-480/08, EU:C:2010:83, 36. punkts), kā arī *Alarape* un *Tijani* (C-529/11, EU:C:2013:290, 26. punkts). Šajās lietās tika piemērots Regulas Nr. 1612/68, kas šobrīd ir atcelta ar Regulu Nr. 492/2011, 12. pants. Tomēr minētā judikatūra paliek spēkā, jo šīs jaunās regulas 10. pants ir identisks iepriekš minētajam 12. pantam. Saskaņā ar šā panta pirmo daļu, “ja dalībvalsts pilsoņa, kas ir vai ir bijis nodarbināts citā dalībvalstī, bērni uzturas tās teritorijā, viņus uzņem vispārējās izglītības, mācekļa un profesionālās izglītības programmās ar tādiem pašiem nosacījumiem kā minētās valsts pilsoņus”.

61 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Baumbast* un *R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 63. punkts), *Ibrahim* un *Secretary of State for the Home Department* (C-310/08, EU:C:2010:80, 35. punkts) un *Teixeira* (C-480/08, EU:C:2010:83, 36. un 46. punkts).

62 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Ibrahim* un *Secretary of State for the Home Department* (C-310/08, EU:C:2010:80, 56. un 59. punkts) un *Teixeira* (C-480/08, EU:C:2010:83, 70. punkts).

63 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Teixeira* (C-480/08, EU:C:2010:83, 61. punkts).

124. Tālab Direktīvas 2004/38 7. pantā būtībā ir paredzēts, ka ikvienam Savienības pilsonim ir uzturēšanās tiesības citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja uzņēmējā dalībvalstī viņš ir darba ņēmējs vai pašnodarbinātais vai ja viņa līdzekļi ir pietiekami viņam pašam un viņa ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums šajā valstī.

125. Pierādījums tam, ka pārvietošanās brīvībai un no tās izrietošajām uzturēšanās tiesībām ir fundamentāls raksturs, ir Direktīvas 2004/38 14. pants, kurā ir stingri noteiktas iespējas izraidīt Savienības pilsoni, kas neatbilst iepriekš minētajiem nosacījumiem.

126. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Bundessozialgericht* (Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 24. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru no konkrētu "īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu" Regulas Nr. 883/2004, kas grozīta ar Regulu Nr. 1244/2010, 70. panta 2. punkta izpratnē, kuri ir uzskatāmi arī par "sociālās palīdzības pabalstiem" Direktīvas 2004/38 izpratnē, saņēmēju loka ir izslēgti citu dalībvalstu pilsoņi, kuriem, pamatojoties uz Direktīvas 2004/38 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, ir uzturēšanās tiesības ilgāk nekā trīs mēnešus, lai meklētu darbu, lai gan šie pabalsti ir garantēti uzņemošās dalībvalsts pilsoņiem, kas ir tādā pašā situācijā;
- 2) Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru no "īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu" Regulas Nr. 883/2004, kas grozīta ar Regulu Nr. 1244/2010, 70. panta 2. punkta izpratnē, kuri ir uzskatāmi arī par "sociālās palīdzības pabalstiem" Direktīvas 2004/38 izpratnē, saņēmēju loka automātiski un neveicot individuālu pārbaudi ir izslēgti citu dalībvalstu pilsoņi, kas meklē darbu uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, pēc tam, kad viņi ir ieguvuši piekļuvi minētajam darba tirgum, lai gan šie pabalsti ir garantēti uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā;
- 3) tādos apstākļos kā pamatlietā esošie dalībvalsts pilsoņa, kurš strādā vai ir strādājis uzņēmējā dalībvalstī, bērni, kā arī vecāks, kura faktiskajā aizgādībā ir bērni, pēdējā minētajā valstī var atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, pamatojoties tikai uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulas (ES) Nr. 492/2011 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā 10. pantu, un šīs tiesības nav atkarīgas no nosacījuma, ka viņiem šajā valstī ir pietiekami līdzekļi un visaptveroša veselības apdrošināšana.